

**CROATIE,
LA VOICI**

— Festival
Hrvatske u
Francuskoj

JutarnjiST

Od baštine do suvremenosti: jesen u Parizu

Iluminirani
rukopisi i
srednjovjekovni
nakit,
najbolje od
hrvatske
fotografije,
izložbe Borisa
Bućana i
Ivana
Picelja...

Detalj rada Borisa
Bućana, Lizistrata
(Aristofan) iz
1982. godine

Intervju s ministricom kulture o najvažnijim točkama našeg nastupa na Festivalu

Andrea

ZLATAR

Živimo između dvije krajnosti: malo mislimo da smo jako važni, a onda nas uhvati strah.

Ova prezentacija je ohrabrenje

RAZGOVARAO MLADEN PLEŠE

Kako nakon prvih mjesec dana ocjenjujete prezentaciju hrvatske kulture u Francuskoj?

- Ovo je bila prva prilika da Francuskoj i svijetu u tom obimu prikažemo našu bogatu kulturnu baštinu, ali i suvremenu umjetnost. Istodobno našu su umjetnicima došli u priliku izravno komunicirati s najvažnijim francuskim kulturnim institucijama. Francuska je našim programima otvorila svoje najprestižnije prostore i manifestacije koje imaju brojnu, redovitu publiku. Nastup nije namijenjen samo Hrvatima u inozemstvu, premda su oni, dakako, stalno prisutni, već ponajprije francuskoj i europskoj publici. Festival de la Croatie en France najveće je i najznačajnije predstavljajući hrvatske kulture u svijetu. Premda je bilo zamišljeno u drugom kontekstu, kao predstavljanje hrvatske kulture, s obzirom da se podudara s ulaskom Hrvatske u EU, ta je manifestacija dobila i značajnu političku dimenziju. Ako u EU nema konsenzusa o svim političkim i financijskim pitanjima, o kulturi nema dvojbi. Pitanje europske kulturne baštine, dakle zajednički kulturni identitet uz istodobno priznanje različitosti koje pripadaju svakoj zemlji, što ne narušava kulturni identitet Europe u odnosu na Aziju, Bliski istok ili SAD.

Drugi pogled

Kakvi su prvi dojmovi? - Vrlo dobri. Izložba našeg dizajna održana je u skladu Paris Design Weeka, a djela naših umjetnika vidio je golem broj posjetitelja. Jedini je problem bio u tomu što su mnogi željeli kupiti ekspozite naših dizajnera, no naši ih autori nisu imali jer ne rade za veliko tržište. Kustosi funkcioniraju profesionalno, a sva su događanja popraćena s velikim interesom. Kako su istodobno prezentirani dizajneri i pripremanje izložbe Mladena Stilićevića i Ivana Meštrovića, oko čega je bilo angažirano oko 200 ljudi, kada su se svi oni okupili u Ministarstvu kulture u Parizu,

bio je to impresivan skup i onda se dobiva druga percepcija vlastitih ostvarenja. U pozitivnom smislu, dakako. Mi živimo između dvije krajnosti: malo mislimo da smo jako važni, a onda nas uhvati strah. Ta je prezentacija ohrabrenje jer se vidi da mi to možemo, da govorimo istim jezikom kao i svijet, da nas zanimaju iste stvari, da dijelimo iste probleme.

Zanimanje su izazvali kriteriji odabira djela i naših predstavnika...

- Način izbora bio je specifičan i novo iskustvo. Francuska strana je odlučivala što će biti izabrano procjenjujući što bi njihovoj publici moglo biti važno i zanimljivo. Djela nisu odabrana po našim kriterijima, što je za nas važno, najbolje ili po kriteriju što se može svidjeti strancima. Tijekom 2011. u Hrvatskoj je boravilo skoro 200 skauta, kako su Francuzi zvali svoje stručnjake za kazalište, ples, film, likovnu umjetnost, književnost... Mi smo im pokazali našu kulturnu baštinu i suvremenu umjetnost, a onda su dva odbora, s naše strane predsjedala je Seadeta Midžić, a s francuske strane Isabelle De Lage, raspravljala što će predstavljati našu kulturu u Parizu. Dugo se razgovaralo i raspravljalo, nerijetko su se ocjene razilazile, no na kraju odlučujuću riječ imali su francuski stručnjaci koji su odabirali ono što je zadovoljavalo njihove kriterije.

Kakva su iskustva iz takvog načina odabira?

- Pokazalo se da Francuzi analiziraju svoju publiku te da odlučuju na temelju istraživanja i statistika. To je dobra pouka za nas. Nema improvizacije, njihovi su stručnjaci dugo proučavali djela. Primjerice, već smo stigli u

Francusku, a oni su u Hrvatsku poslali još jednu skupinu novinara i stručnjaka koji su još jednom obišli sve muzeje.

Apoksiomen u Londonu

Taj drugi pogled i drugo oko na našu umjetnost od velikog su značaja za nas. Primjerice, volimo se hvaliti ili imamo predodžbu kako su naša kazališna i plesna umjetnost na najvišjoj razini. Međutim, kod Francuza nisu baš dobro prošli. Ako bismo gledali po vrstama umjetnosti, najbolje su prošli performansi, kombinacije suvremene vizualne umjetnosti, glazbe i plesnih točaka i klasične likovne umjetnosti. Očekivano, najviše pozornosti izazvala je srednjovjekovna umjetnost, Apoksiomen i Ivan Meštrović. Primjerice Apoksiomena će u Musée du Louvre vidjeti 2,5 milijuna ljudi. Već smo dobili pozive da Apoksiomena izložimo u Londonu, Berlinu i SAD-u. Čim su se Meštrovićeve skulpture pojavile u Musée Rodin, odmah je došao poziv iz Londona. To pokazuje koliko je važno pojaviti se na svjetskoj sceni.

FRANCUZI SU, DOGOVORILI SMO, PARTNERI INTERLIBERA, A NADAMO SE I IZLOŽBI RODINA

Europa voli moderne poklone

Članice EU, takav je običaj, svakoj novoj državi poklone nešto za ulazak EU... -Već smo dobili cijeliniz prijedloga. Tako država koja je jako orijentirana na promociju suvremene kulture, nudislavnog DJ-a, druga nam nudi biciklističke staze i bicikle. Jako su kreativni, žele učiniti neštonekonvencionalno i netradicionalno, novo, blisko i kretno mladima kako bi im se pokazalo da osim novaca postoje i mnoge druge vrijednosti.

Što ćemo mi poklanjati?

-Ponudit ćemo im razne programe, ali i simboličke poklone poput USB stickova s hrvatskom kulturnom baštinom i suvremenom umjetnošću.

prilike susresti se s nizom utjecajnih pojedinaca...

- Najvažnije je što su uspostavljajući kontakti, što su naši umjetnici izravno kontaktirali s francuskim stručnjacima i institucijama, što sada postoje direktna iskustva. U samom programu bit će tri ili četiri radionice koje će prenositi francuska iskustva i znanja na naše stručnjake. Francuzi su odlučili da jedan školski sat u dvije regije posvete Hrvatskoj, relativno jednostavan, ali iznimno efikasan model predstavljanja jedne države.

Nacionalni centar za francusku knjigu predstaviti će našim izdavačima svoju izdavačku politiku u kojoj knjiga nije prepuštena tržištu već joj se pomaže raznim subvencijama. Temeljem tog kontakta uspjeli smo već za ovogodišnji Interliber dobiti francuske izdavače kao partnere. Istodobno, saznali smo da Rodinove skulpture putuju za dvije godine u Bugarsku, pa sada tražimo mogućnost da se zaustave i kod nas.

Otvaranje granica

Posljednjih decenija naša je kultura bila pomalo provincijalizirana, okrenuta prema sebi, pa čak i izolirana i zatvorena...

- Slažem se da se naša kultura zatvorila, ali to je posljedica nacionalne politike tijekom devedesetih godina, kada se za potrebe isticanja vlastitog kulturnog identiteta kroz koji se gradi nacionalni identitet, u dobroj mjeri zatvorila. Zbog toga čak ni sa susjedima nemamo sustavne kontakte, a kada ih imamo, onda je to rezultat osobnog truda pojedinaca. Pa tako danas u nas ne možemo kupiti ni bosanske ni srpske knjige. Sada je taj proces manje-više dovršen, više nije u fokusu, pa je i potreba za otvaranjem prema svijetu logična. Hrvatska ima niz kulturnih identiteta, povijesni, srednjovjekovni, antički, renesansni, koliko god ih hoćemo, a uz njih postoje još i regionalni identiteti, mediteranski, slavonski, istarski... Kada govorimo o kulturnim identitetima, moramo uvijek go-

NAJBOLJE DO SADA PROLAZE PERFORMANSI, GLAZBA, STRIP I KLASIČNA LIKOVNOST

ZA KAZALIŠTE I KNJIŽEVNOST POSTOJI VRLO OBJEKTIVAN PROBLEM PRIJEVODA

voriti u pluralu.

Što valja učiniti kako bi se našim umjetnicima pomoglo da češće nastupaju izvan granica Hrvatske?

- Trebamo ulagati u suvremene umjetnike, omogućiti im da izlaze izvan granica. Postoji niz umjetnika koji su stepenicu manje prepoznatljivi ili su mlađi i treba im sustavna potpora kako bi izašli van. A kako će ih tamo vrednovati, to je drugo, na nama da im damo poticaj.

Kreativna Hrvatska

Što ćete poduzeti kako bismo sustavnije predstavljali našu kulturu u inozemstvu?

- Odabrali smo model kulturnih institucija i punktova modernog, produkcijskog tipa. Mi naravno nemamo novaca da možemo najmiti velike zgrade ili graditi raskošne centre, ali možemo napraviti sustav nalik onome što čine Francuski kulturni institut, Goethe institut, British Council, Talijanski institut...

Dogovorili smo za 2013. iznimno važan projekt "Kroati i kreativ" (Kreativna Hrvatska) koju će s njemačke strane u programskom smislu voditi gospođa Alida Bremer, a program kulturnog predstavljanja kroz lipanj sljedeće godine podudarati će se s ulaskom u EU. Ambiciozni smo i naše će predstavljati većini većini gradova.

Kako ste zatvorili financijsku konstrukciju?

- Ministarstvo kulture i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova većinu proračuna za 2012., od oko 3,5 milijuna kuna, usmjerili su u taj projekt. Osim toga imamo i zajednički fond s Francuzima, namijenjen za pokrivanje troškova boravka naših umjetnika u Parizu. Francuzi su odvojili i značajna sredstva u fond za komunikaciju s medijima. Našli smo i nešto sponzora, primjerice Croatia osiguranje odobrilo nam je popust za osiguranje umjetnina, što je inače velika stavka, a Croatia Airlines je sudionicima te manifestacije odobrio povoljniju cijenu avionskih karata.

Izložba koju će 9. 10. otvoriti predsjednici François Hollande i Ivo Josipović

Illuminirani rukopisi, nakit, oružje, relikvije...

Izložbom se publici podastire isječak iz srednjovjekovne hrvatske umjetničke baštine. Uglavnom su to elspionati iz sakralnih trezora ili arheološki pronalasci.

Medu srednjovjekovne dragocjenosti ubrajaju se skupocjeni iluminirani rukopisi koji su morali biti bržno čuvani. Najstariji primjerci su iz 11. stoljeća, a namjena im je bila liturgijska. Neki su nastali izvan hrvatskog prostora, na tlu Italije i Francuske, dok su drugi nastali na tlu Hrvatske.

Rani rukopisi

Potonje karakterizira posebno pismo, scritura beneventana, korištena samo u južnoj Italiji i Dalmaciji uglavnom kroz 11. 12. i 13. stoljeće. Vrijedni zadržati iluminirani beneventanski rukopisi 11. stoljeća izvan Hrvatske se čuvaju u Oxfordu ili Budimpešti. Ipak, najraskošniji među njima, Trogirski evanđelistar iz 13. stoljeća, čuva se na mjestu kojem je bio izvorno namijenjen. Među ranim rukopisima nastalim na tlu Italije ističe se velika dvotomna Biblija iz Dubrovnika kasnog 11. stoljeća, dok je Evanđelistar sačuvan u Zagrebu normanskog podrijetla.

Medu liturgijskim rukopisima posebno mjesto pripada kodeksima namijenjenima službi u kuru. To su Antifonari, Graduali i Psalteri. Najkompletniji su sačuvani kod franjevača u Zadru čiji su antifonari u pet kodeksa s kraja 13. stoljeća nastali u Veneciji. Naprotiv, tri kodeksa njihovih graduala s početka 14. stoljeća i dva kodeksa antifonara u Šibeniku iluminirao je sibi-nijaturist Nerio u Bologni. U mnogim samostan-

Hrvatski srednji vijek
9. 10. 2012. - 7. 1. 2013.
Musée de Cluny

Zlatske ulice

Na izložbi prevladavaju ekspanat izrazeni u plemenitim metalima, posebice u pozlaćenom srebru, a obogaćeni emaljiranim ukrasima ili draguljima. Svjedoče o ambicijama i ukusima naručitelja, ali i o vještinu srednjovjekovnih majstora nastanjenih u dalmatinskim gradovima u kojima su njihove radionice i dućani bili u zlatarskim ulicama.

Zlatarski uraci namijenjeni crkvenim rizičnicima oduzimali su im tek manji dio vremena u svakodnevnom poslu; više su se ba-

vili izradom raznovrsnog kućnog posuda i dijelova za odjeću kao što su srebrna dugmad, raskošne fibule ili skupocjeni pojasevi, a osobito nakit, najviše prstenje i naušnice. Brojne su arhivske vijesti upravo o naušnicama.

Ipak, igrom povijesnih okolnosti i trezorima je uglavnom sačuvano liturgijsko posuđe i relikvijari pa ih u zbirakama važnijih gradskih samostana i u trezorima katedrala sačuvano barem 200. Čuvani su uglavnom u kovanim ormarima, a u Dubrovniku u zasebno za tu svrhu projektiranom prostoru zvanom Moćnik. U njemu se već 1040 godina čuva gradska najstojavnija relikvija, glad sv. Vlaha, koja nikad nije napustila grad.

Prstenje i naušnice

I u Zadru su najstariji primjerci s kraja 11. stoljeća. Ipak 14. stoljeće je razdoblje cvatela dalmatinskog zlatarstva što se ogleda u brojnim, ponekad i precizno datiranim relikvijarima. U Zadru je godine 1380. zalaganjem kraljice Elizabete iskucana monumentalna škrinja u koju je utrošeno 1000 maraka srebra iz kraljevske riznice, a u njoj se čuva petričificirano tijelo za koje se vjeruje da je ono svetoga Simuna Proroka.

Dva vrijedna eksponata namijenjena glavama velikodostojanstvenika dodatno ilustriraju dosege zlatarskog obrta i draguljarstva anžuvinske epohe. Kruna kraljice Elizabete s preko 100 dragulja te mitra jednog pobilje nepoznatog zagrebačkog biskupa 14. stoljeća sva prekrivena bisernim, a obogaćena s gotovo 300 dragulja, ilustrira raskošnu opremu kraljevog entouragea.

<p>TIME LINE</p> <p>12. i 13. 6. 2012.</p> <p>NAJVAŽNIJI DOGAĐAJI DO SADA</p> <p>Vlak koji povezuje Istok i Zapad, novi pogled na turistički dizajn, nepoznata Meštrovićeva pisma Rodinu... Piše Lana Bunjevac</p>	<p>10. - 16. 9. 2012.</p> <p>'Croatian Holiday' bavi se fenomenom dizajna u turizmu. Naši kreativci na izložbe su putovani kamp-priklonom u kojoj i oko koje su bili izloženi dizajnerski predmeti, kao i nostalgija paradigme ljetovanja na Jadranu. Barbara Blasin u radu 'Ugrozena čestica' fotografije izgorjenih pejzaža jadranske obale aplicirala je na japonske, dok posudica 'Zrno soli' skupine Manufakturi svakom turistu omogućuje stvaranje vlastite zalihe soli.</p>	<p>13. 9. - 20. 10. 2012.</p> <p>Festival d'Automne predstavio je opus Mladena Stilićevića velikom izložbom u galeriji GB Agency. Dio izložbenog prostora posvećen je radu 'Ambijent s novcima' i rekonstrukcija je ambijenta iz 1980.: sa stropa vise papirnatu novčanice evra, tako da ih posjetitelji ne mogu dohvatiti, a po podu je razasut kovani novac. U drugoj prostoriji je 40 komada Rodinovih knjiga umjetnika. Na istom festivalu videoprogramom 'East Side Stories' predstavili su se i D. Martinis, A. Kulunčić, D. Maljković, I. Grubić i R. Poljak.</p>	<p>17. 9. 2012. - 6. 1. 2013.</p> <p>U pariškom muzeju Rodin traje izložba trinaest skulptura Ivana Meštrovića, koja otkriva veze između Meštrovića i Rodina, ito kroz dijalog njihovih najznačajnijih radova u pisanoj korespondenciji. Auguste Rodin bio je Meštrovićev veliki uzor i prijatelj, a u popratnom su katalogu prvi put na jednom mjestu objavljena sva pisma koja su razmijenila ova dva velika umjetnika, koji su se iznimno poštovali, unatoč činjenici da je Rodin bio stariji čak 62 godine. Na izložbi je predstavljen i 'Portret Rodin', Meštrovićev hommage francuskom kiparu napravljen 1914. u Rimu.</p>	<p>rujan - prosinac 2012.</p> <p>Od rujna do prosinca na različitim lokacijama, od hotelskih soba u četvrti Montmartre do Muzeja lova i prirode, odvija se ciklus performansa u kojima sudjeluju Vlasta Delimar, Siniša Labrović, Slaven Tolj, Igor Grubić, Božena Končić-Badrina, Sandra Sterle, Zlatko Kopljari i Marko Marković. Na festivalu se suvremena umjetnost najviše predstavljaju eksperimentalnim videoradovima koji će biti prikazani u centru Georges Pompidou.</p>	<p>26. - 29. 9. 2012.</p> <p>Plesna predstava 'Forecasting' Barbare Matijević i talijanskog suvremenog plesača Giuseppea Chica, uz dramsku podršku Saše Božića, dio je trilogije započete radom 'I AM 1984'. Autori predstavu opisuju kao 'pseudoznanstveno putovanje kroz 1984. godinu u kojem se miješaju osobne i velike povijesti, subjektivno iskustvo i globalni procesi'.</p>	<p>28. - 30. 9. 2012.</p> <p>U kulturnom pariškom prostoru La Rotonde predstavili su se inači stripaši: Igor Hoffbauer, Bruno Tolić, Dunja Janković i drugi. Zajedno sa suprugom, Danijel Željelič izveo je seriju performansa u kojima su spojili glazbu i slikanje uživo, a cijela priča vezana je uz citat Czesława Miłosza: 'Životinje iz crtanih filmova, zečevi koji govore, psi, vjeverice, kao i božje ovčice, pčele i bumbari i pravim životinjama imaju isto toliko zajedničkog koliko i naša predodžba o svijetu sa stvarnim svijetom'.</p>
---	---	---	--	--	---	---

POGLED KULTNOG FOTOGRAFA PETERA KNAPPA NA HRVATSKU FOTOSCENU

IVAN FAKTOR:
Kangaroo Court

9 AUTORA

Dabac, Slavka i Milan Pavić, Boris Cvjetanović, Jelena Blagović...

Fotografija okom Petera Knappa

11. 10. - 27. 11.
Cité internationale des Arts

Duro Janeković kroničar je zagrebačkih ulica tridesetih godina

ZLATNO DOBA Vrijeme fotožurnalizma i suvremena fotografija

81-godišnji umjetnički fotograf, koji je karijeru započeo kao art director Ellea, prvi put je u ulozi kustosa

PIŠE PATRICIA KIŠ

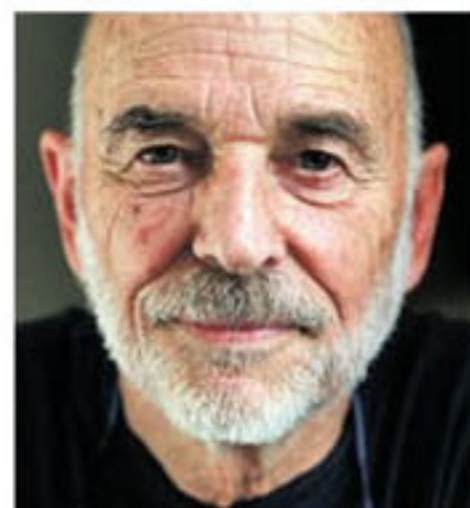
Dva su načina na koji se danas snima fotografija: jedan je za galerije, drugi za masovne medije, i svatko tko radi u umjetničkom svijetu može odmah vidjeti razliku među njima. Umjetnička se fotografija fokusira na duhovnu kvalitetu života, na ljudske nade i strahove, istinu, ljepotu i dobro, dok je takozvanoj primijenjenoj fotografiji svrha da informira i dokumentira, elementarna je u svom uvodniku Peter Knapp, francuski fotograf koji je odabrao hrvatske autore za izložbu u Cité internationale des arts u Parizu. Njegov je uvodnik naslovljen "Kad govorimo o izborima".

A upravo Knapp zna mnogo o izborima, budući da je mijenjao karijerne izbore nekoliko puta. Počeo je kao art director za pariški Elle, a njegov način prijeloma, tojest dizajniranja stranice žurnala, promijenio je način na koji danas gledamo modne magazine. Fotografijom se počeo baviti u trenutku u kojemu su se u magazinima prestali

pojavljivati isključivo ukočeni modeli koji poziraju za haute couture kolekciju, kada je mogao snimati modele u životnim situacijama, na ulici, prikazati kako haljina stvarno izgleda na osobi i u slobodnom pokretu. Tada je, kako je sam rekao, u modi postala važna informacija, a fotografiji su dobili mogućnost izbora. U to je doba, pedesetih i šezdesetih godina, radio i kao fotograf The Sunday Timesa, Voguea i Sterna. No, zavodljivi svijet modnog dizajna osvojio ga je samo nakratko. Trebalo je promijenu, a ta je promjena bila umjetnost.

Prepoznao je Dabca

U svim gradovima u kojima je bio dok je snimao modne editorijale, u slobodno vrijeme je fotografirao nebo. Obišao je nekoliko desetaka mjesta, u jednom je dijelu svijeta nebo bilo skoro crno, u drugom je nebo bilo sasvim svijetlo. Odabrao je naposljetku 35 fotografija neba i izložio ih u galeriji koja se takvim temama najviše bavila, u pariškoj galeriji Denise René. Tu se i povezuju profesionalne i životne sudbine Ivana Pice-

Peter Knapp

lja, Denise i njega. Naime, upoznavši Picelja, ugledao je kod njega jednu fotografiju snimljenu iz ptičje perspektive, koja ga je snažno potresla. Znao je da se radi o važnom radu, pa je pitao tko je to fotografirao. Picelj mu odgovara

Peter Knapp se s našom scenom upoznao preko Ivana Picelja i Denise René

kako je riječ o Toši Dabcu te da mora doći u Zagreb upoznati ga. Knapp stiže, no prekasno. Dabac je umro. Ali tom prigodom upoznaje se s nekim drugim važnim fotografima, recimo s Mladenom Tudorom, piše predgovor monografiji Toše Dabca, a kustos Želimir Košević priređuje mu i izložbu.

Knapp će se u Parizu predstaviti u ulozi u kojoj se u svojim 81 godinu života još nije našao: kao kustos. Ulogu je shvatio vrlo ozbiljno, pa je duže boravio u Zagrebu, listajući portfolije naših fotografa.

U odabiru mu je pomagala Marija Tonković, kustosica MUO, koja ne samo da ima široko znanje, već i toliko integriteta da se brine da na važna imena fotografije, kao što su Đuro Janeković ili Slavka Pavić, hrvatska kulturna javnost ne zaboravi.

Knapp kaže kako je nemoguće dati presjek povijesti hrvatske fotografije u zadanom prostoru Citea, pa se zato ograničio na dvije teme: zlatno doba magazina i novina-reportaže i fotožurnalizam, te suvremenu fotografiju. Kada je riječ o reportažama, neza-

bilazna je osoba Mladena Tudora, koji je fotografije objavljivao u tadašnjim Vjesniku i Globusu, pa je tako nezaboravna fotografija dječaka koji tužno gleda u tortu u izlogu slastičarnice, objavljena šezdesetih godina, uz temu o lošoj kupovnoj moći građana. Snažno inspiriran snima i seriju Gastabajteri, bilježi ih na željezničkom kolodvoru, ili u skućenim prostorima vagonskih kupea, zatim snima čistačicu kako zastaje dok čisti galeriju, kako bi promotri-la Picassovu sliku, ili postariju gospodu s viklerima, kako u predvorju bečkog hotela čita Herald Tribune, prezirno pogleda prema fotografu, ne obazirući se na to što joj se vide gaćice.

Važni sudionici epohe

Milan Pavić poslije rata prebacio se na putu, kao član Agencije za fotodokumentaciju. Snimao je prizore radnika, odmora, seljaka, poslijeratnog Zagreba, zatim gradnju brodogradilišta, otvaranje Velesajma, važne sudionike epohe, otvaranje novih škola, Tita... no jednako su za zanimljive umjetničke fotogra-

fije koje on i njegova supruga, Slavka Pavić, snimaju u trenucima dnevne dokolice.

Fotožurnalizmom se prije Pavića i Tudora bavio Đuro Janeković, koji je tridesetih godina radio za Kulisu, Koprive i Novosti. Da nije Marije Tonković, posve bismo zaboravili na ovog kroničara zagrebačkih ulica. Tu je, naravno, opet i Tošo Dabac, čiji su "Ljudi s ulice" iz tridesetih postavili najviši standard hrvatskoj socijalnoj i lajft fotografiji, smjestašivši Dabčevu autorsko djelo u europski kulturni i fotografski kontekst. Temu zlatnog razdoblja fotožurnalizma, inače, Knapp i sam dobro poznaje jer je tada profesionalno stasao, dok suvremenu fotografiju živo osjeća. U odabiru suvremene fotografije, Knappu je pomagala kustosica Jelena Topić iz Muzeja suvremene umjetnosti.

Francuski se fotograf odlučio za četvero suvremenih autora: Jelenu Blagović, Borisa Cvjetanovića, Marka Ercegovića, Ivana Faktora.

Fotografija okom Petera Knappa

11. 10. - 27. 11.
Cité internationale des Arts

Da mu se posebno sviđio Ivan Faktor, bilo je jasno i kada smo u lipnju razgovarali za Jutarnji list, dok je boravio u Zagrebu kako bi odabrao najbolje, a što se sada i potvrđuje: Faktorov je rad i na naslovnicama kataloga. "Način na koji se njegov rad otvara različitim medijima pogađa duh vremena", kaže on o Faktoru.

'Pisma majci'

Knapp tvrdi da je fotografija danas globalna i da je prizore koje mnogi suvremeni fotografi snimaju moguće snimiti bilo gdje. U takav se kontekst može smjestiti rad „Prije mene“ mlade fotografkinje Jelene Blagović. Ona izlaže poetski ciklus u kojemu snima slučajno pronađena ljubavna pisma koja je majka razmjenjivala prije njezina rođenja.

Na drugoj su strani dubrovački fotograf Marko Ercegović i njegove scene dubrovačke svakodnevnice. Ercegović je fotograf koji, kako kaže Knapp, "živi i promatra naše vrijeme, naše aktivnosti, način postojanja, na način koji je pozitivan, prodoran i suptilan".

I, naravno, tu je Boris Cvjetanović sa svojom senzacionalnom serijom "Radnika". "Njegova osobnost i njegovo strpljenje omogućavaju mu da ulazi u područja gdje bi inače bilo nemoguće fotografirati", zaključuje Knapp. Cvjetanović će imati i samostalnu izložbu u sklopu Pariškog mjeseca fotografije.

Osim Knappova odabira, na području fotografije bit će pokazani i monografski filmovi o 16 suvremenih i klasičnih fotografa koje je za HTV snimila Ana Marija Habjan. ●

PROTAGONIST EXAT-a 51 IZLAŽE U KULTNOJ PARIŠKOJ GALERIJ

Ivan Picelj i Denise René: prijateljstvo kustosice i slikara dugo pola stoljeća

Umjetniku Ivanu Picelju Pariz je bio drugi dom, a francuski je govorio kao i svoj materinji hrvatski. Mnogi su ga prijatelji, uostalom, i zvali francuskom imenom njegova imena - Zan.

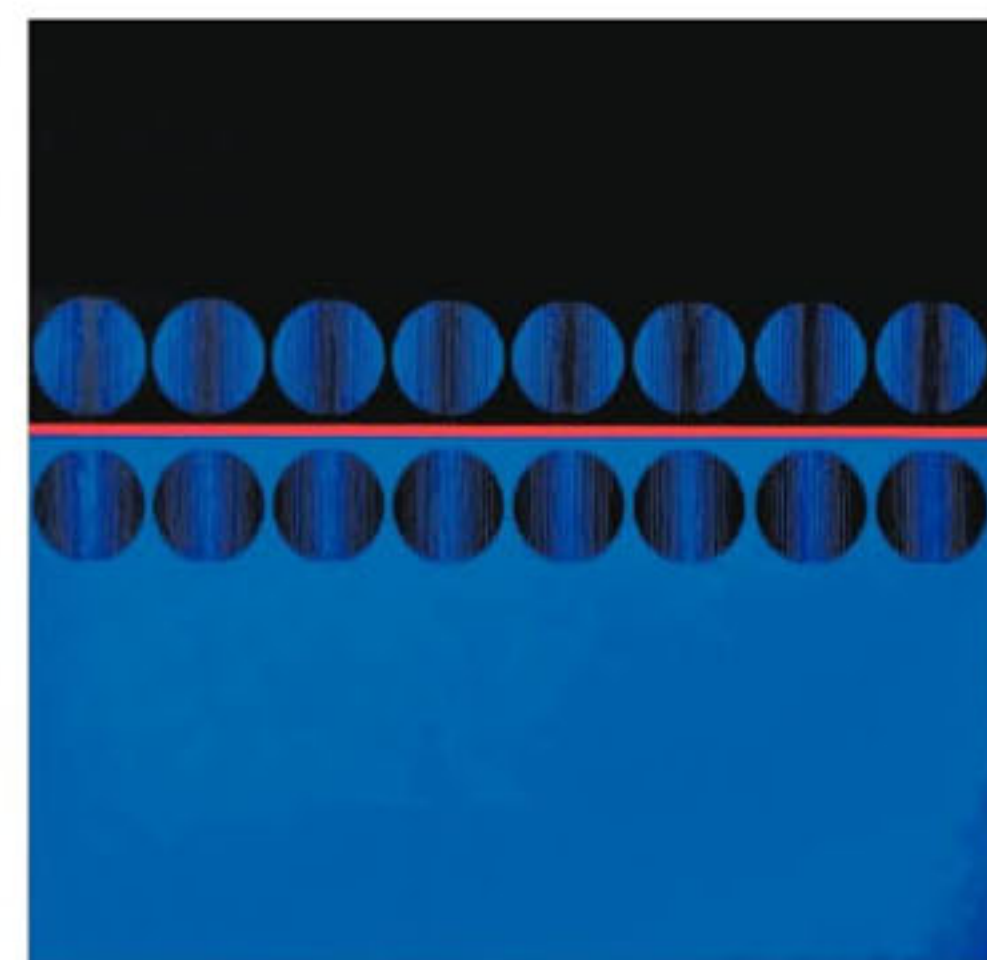
Prvu je izložbu tamo imao još krajem 50-ih godina, zahvaljujući prijatelju svega Denise René. Šarmantna kustosica u istoimenoj je galeriji promovirala kinetičku umjetnost na međunarodnoj razini.

Neki se ljudi prepoznaju na prvi pogled, tako je bilo i s njih dvoje. Više od 50-ih godina, sve do Piceljeve smrti prošle godine, ostali su prijatelji. Pariška je galeristica bila i na otvaranju velike umjetnikove izložbe u Klovičevim dvorima 2007. godine, uz mnoge njegove prijatelje. Denise René sudjelovala je i u dogovorima za Piceljevu izložbu u programu "Croatie, la voix" u Parizu. Nažalost, preminula je u stotoj godini života u srpnju ove godine i tako nije dočekala izložbu kolege kojeg je izuzetno cijenila, i s kojim se često dopisivala. Ta su pisma sačuvana u arhivi koju je Picelj poklonio MSU i, gdje su i prepiske s drugim suputnicima u umjetnosti, kao što su Vlado Kristl, Radovan Ivšić, Annie Le Brun.

Mladi i buntovni

Denise René, koja je rođena kao Denise Bleibtreu, studirala je apstraktnu i kinetičku umjetnost. Prvu je izložbu organizirala 1945. godine, na kojoj je predstavila Maxa Ernsta i Francisca Picabiju, no vrlo brzo prelazi na ono što je uistinu zanimava: racionalna, organizirana geometrijska i kinetička umjetnost. Koliko je od tada imala utjecaja, moglo se vidjeti i na monografskoj izložbi koju je organizirao pariški centar Pompidou, a zvala se "Denise René, galerija u avanturi apstraktne umjetnosti". Zahvaljujući ovoj kustosici sitne građe, no goleme umjetničke energije, u Parizu su izlagali Piet Mondrian, Jean Arp, Jesús Rafael Soto, Max Bill, Robert i Sonia Delaunay, Victor Vasarely... Potonji, otac op arta, bio je blizak i našoj publici te je nekoliko puta izlagao u Galeriji suvremene umjetnosti. U Zagreb Vasarely vraća i izlaže upravo zahvaljujući svojim vezama s umjetničkim grupama EXAT 51 i Nove tendencije, kojih je Picelj bio suosnivač.

Ivan Picelj danas je jedini naš umjetnik na popisu autora koje zastupa ova galerija.

Cycophoria 3, 1971. 80 puta 80 centimetara

Izložba Ivana Picelja

30. 10. - 24. 11.
Galerie Denise René
Paris

1959., na svojoj prvoj međunarodnoj izložbi, izlaže zajedno sa Vojinom Bakićem i Aleksandrom Srnecom. Na fotografijama se vidi kako su mladi i buntovni, no svjesni značenja galerije u kojoj izlažu, kao i vlastite, prijelomne umjetnosti. Izložba je imala veliki uspjeh, što je bila i pobjeda pravde za ove umjetni-

ke, koji u domovini isprva nisu bili dobro prihvaćeni. Ivan Picelj, uostalom, nije ni podnosio domaće akademske autoritete pa je prekinuo studij na Likovnoj akademiji, a prve je izložbe održavao u svom stanu u Gajevoj ulici. U umjetnosti je tražio nove vrijednosti u znaku višeg strukturalnog reda, smatrao je da umjetnost treba biti integrirana i sveprisutna, prodirati u svakodnevnicu do potpune nevidljivosti. Da treba biti izjednačena sa životom.

Novi početak

Na pariškoj izložbi su njegove geometrijske kompozicije koje obuhvaćaju razdoblje od 1952. do 1971. Iako je naglasak na likovnom, geometrijskom stvaralaštvu, ne treba zaboraviti kako se svestrani umjetnik bavio i dizajnom kji je utjecao na današnje generacije.

Teško bi bilo naći precizniji psihološki portret od onoga koji nudi Ješa Denežri: "Od svijeta u grupi EXAT, njemu je najviše stalo do pretpostavke po kojoj umjetnik u suvremenom svijetu ne bi trebao ostati usamljenik u ateljeu, nego treba biti učesnik u oblikovnom reguliranju okoline".

Zbog Picelja i Denise René mijenjale su se karijere i životni izbori. Naime, francuski modni dizajner Frederic Molenc odlučio je u jednom trenutku prekinuti karijeru u usponu kako bi se posvetio umjetnosti. U prijelomnom trenutku, on je prolazio pored galerije Denise René, i ugledao Piceljev rad, koji ga je inspirirao za novi početak.

Izložbu će pratiti i projekcija filma "Nove tendencije" autorice Ane Marije Habjan. ● Patricia Kiš

Izlažu se Piceljeve geometrijske kompozicije nastale od 1952. do 1971. godine

Filmski program na 'Croatie, la voici': Od Golikove melodrame 'Djevojka i hrast' do 'Čaće' Dalibora Matanića

Solidan uvod u jednu od zanimljivijih malih europskih kinematografija

Riječ je o početku upoznavanja kinematografije koja može još mnogo toga ponuditi

Olupacija u 26 slika Lordana Zafranovića

Nebo, sateliti Lukasa Nole

Oprostizakungfu Ognjena Sviličića

PIŠE NENAD POLIMAC

Francuzima koji ne znaju puno o hrvatskom filmu manifestacija "Croatie, la voici" solidan je uvod u jednu od zanimljivijih malih europskih kinematografija. U odnosu na Češku, Mađarsku ili Poljsku, Hrvatska je sve do četrdesetih imala skromnu filmsku tradiciju, kada se najprije u NDH a zatim u FNJR organizirala sustavna filmska produkcija. Program hrvatskog filma u Cinémathèque Française započinje ruralnom melodramom "Djevojka i hrast" iz 1955. godine, razdobljem kada je hrvatska kinematografija već stjecala prve poeme na međunarodnoj sceni i iznjedrila prve velike autore.

Branko Bauer, najistaknutiji među njima, virtuosno je ovladao umijećem klasične naracije, unatoč tome što je bio doslovno samouk: vježbao se na filmskim žurnalima i kratkim igranim filmovima, sve dok nije zablistao ratnom melodramom "Ne okreći se sine" (1956.), a nje-

govo naredno ostvarenje, so-realistički ljubić "Samo ljudi" (1957.), primljen u službeni program venecijanskog festivala, svjedoči o redateljskoj zrelosti kakva dotad nije zabilježena čak ni u kontekstu jugoslavenskog filma, kojeg je hrvatski film tada bio savstavn dio. Stoga je hommage Branku Baueru hvalevrijedan potez selektora programa da se izdvoji opus najcenjenijeg filmaša s kraja pedesetih.

Prvi ijedini Oskar

Te su godine bile iznimno značajne za hrvatski film. 1958. nastao je i "H-8" Nikole Tanhofera, po scenariju Zvonimira Berkovića i Tomislava Butorca, višeznačna dramska evokacija jednog prometnog udesa, koja je postigla svjetski uspjeh, a 1959. Hrvati su već imali prvi celovečernji film u službenom programu canneskog filmskog festivala, "Vlak bez voznog reda" Veljka Bulajića. Bio je to vrhunac klasične faze hrvatske kinematografije, koja je u to vrijeme davput konkurirala za Oscara i počela predstavljati sve zamjetljivije filmsko središte.

Prvog i jedinog Oscara dobila je za crtić Dušana Vukotića "Surogat" iz 1962. godine, jedno od najvažnijih ostvarenja Zagrebačke škole crtanog filma, koja je predstavljala prvi ozbiljan iskorak hrvatskog filma u svijet.

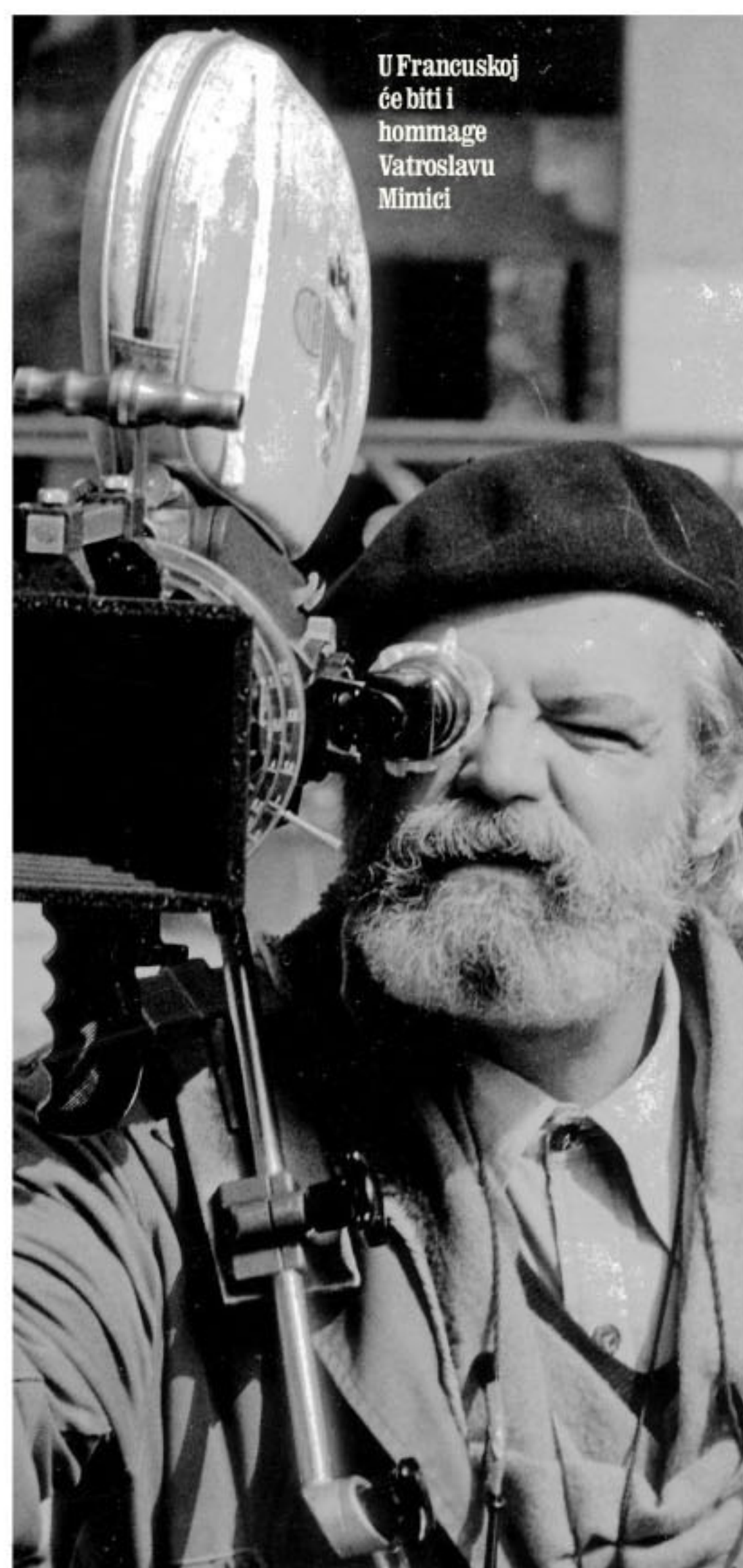
U nas su ti animirani filmovi najprije primljeni kao neobična razbibriga grupice zanesenjaka, no sve se promijenilo nakon 1957., kada su "Cowboy Jimmy", "Samac", "Koncert za mašinsku pušku", "Inspektor se vratio kući", "Don Kihot", "Mala kronika" i ostali naslovi počeli osvajati velike svjetske festivale. Iako se većina hrvatskih autora učila na punoj animaciji Disneyjevim filmovima,

Hrvatska sve do 40-ih ima skromnu filmsku tradiciju, a zatim počinje uspon

puno im je bio bliži geometrijski grafizam američke kompanija UPA. Zagrebačka škola crtanog filma bila je prvi modernistički iskaz hrvatske kinematografije međunarodnog dosega, a u okviru nje prva je značajna priznanja izborio Vatroslav Mimica, kojem će u Francuskoj također biti upriličen hommage.

"Kaja, ubit ću te"

Mimica je započeo s cjelovečernjim igranim filmovima u prvoj polovici pedesetih, no tek je zahvaljujući Zagrebačkoj školi crtanog filma postao prestižno umjetničko ime. Kreativne poticaje stečene među ambicioznim animatorima Mimica je prenio i u svoje kasnije igrane filmove, među kojima se po modernističkom postupku izdvajaju "Prometej s otoka Viševice" (1964.) i "Kaja, ubit ću te". Modernizam je u drugoj polovici šezdesetih bio iznimno prepoznatljiv u prosedeima hrvatskih filmova, o čemu svjedoče sjajni "Rondo" Zvonimira Berkovića (1966.), "Slučajni život" Ante Peterlića (1969.) i "Lisice" Krste Papića. Svi spo-

U Francuskoj će biti i hommage Vatroslavu Mimici

menuti filmovi moći će se pogledati na francuskoj manifestaciji, kao i "Izgubljeni zavičaj" (1980.) velikog hrvatskog modernista Ante Babaje.

Naredno važno razdoblje u povijesti hrvatske kinematografije je kraj sedamdesetih godina, kada se afirmiraju predstavnici tzv. praške škole Rajko Grlić i Lordan Zafranović (oba su završila režiju na praškoj filmskoj akademiji FAMU): njihovi filmovi "Bravo maestro" (1978.), "Okupacija u 26 slika" (1978.) i "Samo jednom se ljubi" (1981.) prikazani su u Cannesu, a potonja dva moći će se pogledati u Francuskoj. Grlić je dobio i poseban hommage, jer je važna poveznica između sedamde-

Glavni program je u Cinémathèque Française, 19. - 31. 12. Filmski se program održava u suradnji s festivalom u Amlensu te na nekoliko desetaka lokacija

setih i osamdesetih te suvremene hrvatske kinematografije. "Karaula" (2006.), njegov prvi film nastao u Hrvatskoj nakon poduže pauze, realiziran je u koprodukciji sa svim filmskim središtima bivše Jugoslavije, i postigao je zapažen uspjeh u kinima, uostalom, kao i tragikomedia "Ne ka ostane među nama" (2010). Oba su uvrštena u program.

Izdavanjem Hrvatske iz jugoslavenskog konteksta, kinematografija u početku nije puno dobila, zbog posljedica rata i lošeg produkcijskog sustava, no očite promjene zbivaju se na prijelazu milenija, kada nastaje ratna drama Lukasa Nole "Nebo, sateliti"

(2000.), koja se po modernističkim stremenjima nastavlja na ostvarenja hrvatskih autora iz druge polovice 60-ih. Malo pomalo hrvatski filmovi vraćaju izgubljeni prestiž na međunarodnoj filmskoj sceni, natječu se za nagrade kako u Berlinu tako i Karlovim Varyma, a važna odskočna daska im je sve afirmiraniji Sarajevo Film Festival.

Ratne teme

Velik uspjeh kod publike postigle su komedije "Što je muškarac bez brkova" Hrvoja Hribara (2005.) i "Ne dao bog većeg zla" Snježane Tribuson (2002.), unatoč tome što nisu u pitanju tipično populistički radovi nego zahtjevna filmska ostvarenja, a niskobudžetna tragikomedia Ognjena Sviličića "Oprost za kung fu" (2004.) proglašena je najboljim hrvatskim filmskim ostvarenjem od državne samostalnosti u velikoj anketi Jutarnjeg lista. Ratne teme ne obrađuju se više tako suhoparno i prigodno kao tijekom 90-ih, o čemu svjedoče "Živi i mrtvi" Kristijana Milića, "Put lubenica" Branka Schmidta (2008.) te vrlo provokativni "Crnci" Gorana Devića i Zvonimira Jurića, obiteljska drama "Kenja" Antonia Nuića (2009.) posjeduju narativnu zrelost kakva prije baš nije bila uobičajena u hrvatskom filmu, a virtuosno režirana triler-drama "Čaća" Dalibora Matanića (2011.) ukazuje kako se filmša mlade generaciju suvereno poigravaju žanrovskim obrascima.

Ukoliko ovaj pogled na hrvatski film zainteresira francuske gledatelje, to je, dakako, tek početak: ozbiljno upoznavanje kinematografije koja ima još puno toga ponuditi tek predstoji. ●

KATARINA LIVJANIĆ PJEVAČICA I MUZIKOLOGINJA GODINAMA DJELUJE U FRANCUSKOJ

Srednjovjekovni napjevi, klasika, otkanjanje, Gibonni... u Parizu ćemo pokazati širok raspon glazbenih stilova

Tri jake žene: Katarina Livljanić, Renata Pokupić i Monika Leskovar

PIŠE MARIJA SARAGA

Od srednjovjekovnih napjeva do skladatelja današnjice, od tradicijske glazbe, preko rocka, pa do vrha klasične glazbe - hrvatska glazbena scena sastavljena je od umjetnika koji će francuskoj publici pokazati širok raspon glazbenih stilova.

Glazbene će snage u Francuskoj biti predvođene dvjema ženama, iznimnim umjetnicama, čija su imena već godinama u Europi i svijetu sinonim za jedinstvene glazbene doživljaje i vrhunske umjetničke interpretacije.

Malec kao spoj

Violončelistica Monika Leskovar održat će 23. 10. koncert uz svog glazbenog i životnog partnera Giovannija Sollimu u prestižnoj pariškoj dvorani Salle Gaveau, a program njihova koncerta spojit će hrvatskog skladatelja baroka Vinka Jelića s njegovim francuskim kolegom Marinom Maraisom, baroknim skladateljem iduće generacije. U istoj će koncertnoj dvorani 28. 11. recital s djelima hrvatskih i europskih majstora održati naša mezzosopranistica Renata Pokupić, uz pratnju pijaniste Natalie Steinberg.

Ivo Malec skladatelj je rođen u Zagrebu, no kao tridesetogodišnjak odlazi u Pariz kako bi surađivao sa znamenitim Pierreom Schaefferom te tamo ostao i ostvario bogatu karijeru. Malecovo će glazbeno stvaralaštvo biti predstavljeno na posebnom koncertu francuskih umjetnika u prosincu, a jedno od njegovih djela izvest će 10. 11. i Zagrebački solisti.

Vokalni ansambli Antiphonus koji vodi dirigent Tomislav Fačini, u Pariškom Collège des Bernardins, bivšem cistercitskom samostanu, održat će 11. 12. božićni koncert, s izvedbama hrvatskih tradicijskih božićnih napjeva te djela Ivana Lukečića,

MONIKA LESKOVAR NASTUPA UZ ŽIVOTNOG PARTNERA

RENATA POKUPIĆ MEZZOSOPRANISTICA NASTUPA U SALLE GAVEAU

uz dvije grupe pjevača-ojkaša iz Dalmacije predstaviti i istarski glazbenici iz općine Kršan te prezentirati specifično istarsko pjevanje.

U sklopu Week-end Radio-Francea posebno će zanimljivo biti glazbeno upriličenje pripovijetke "Ribar Palunko i njegova žena" Ivane Brlić Mažuranić, u kojemu će naratore pratiti kvartet tradicijskih svirača, svirajući gajde, dvojnice, lijericu, dalmatinski mih, sopile, udaraljke i druge specifične tradicijske instrumente. Tradicijsku glazbu u nešto suvremenijem ruhu predstaviti će i akustični bend Afion, koji izvodi glazbu temeljenu na hrvatskoj, makedonskoj i bosanskoj tradicijskoj glazbi.

Naše popularne klapne nezaobilazan su element predstavljanja glazbe. U Francuskoj će nas na nekoliko koncerata unutar festivala Villes des Musiques du Monde 13. listopada predstavljati ženska klapa Neverin te klapa Iskon i Grdelin. Taj će hrvatski dan završiti u sferi popularne glazbe, nastupima Rundek Car-go Trija i Gibonija.

Kao spoj višestoljetnog tradicijskoga naslijeđa i umjetničke glazbe mogli bismo opisati repertoar ansambla Dialogos, umjetničke voditeljice Katarine Livljanić, pjevačice i muzikologije koja godinama djeluje u Francuskoj i čije je središnje polje interesa srednjovjekovna glazba.

Dialogos će se u Francuskoj predstaviti u listopadu, izvedbom Marulićeve "Judite", uz glazbu što ju je Katarina Livljanić prilagodila tekstu na temelju sačuvanih glazbenih izvora srednjovjekovne Dalmacije, te u prosincu, izvedbom programa Dalmatica, koji istražuje liturgijske napjeve latinske i glagoljske tradicije. U izvedbi će im se pridružiti Kantaduri, muška vokalna skupina predvođena entnomuzikologom Joškom Čaletom. ●

Salle Gaveau: 23. 10. Monika Leskovar i Giovanni Sollima te 28. 11. Renata Pokupić i Natalie Steinberg; Week-end Radio-France u prosincu...

HRVATSKI PISCI I IZDAVAČI PREDSTAVLJAJU SE NA FESTIVALIMA I OKRUGLIM STOLOVIMA

Sibila Petlevski će u Académie Mallarmé čitati poeziju i prozu

Javno čitanje hrvatskih dramatičara u Comédie-Française; 'Croatie, scene d'Europe' u Pompidou - od 17. 10. do 27. 11.

Sibila Petlevski će 17. listopada u prestižnoj Académie Mallarmé, čiji je i sama član, čitati svoje prozne i poetske tekstove.

Na okrugli stol koji se pet dana kasnije održava u Centru Georges Pompidou na temu "Croatie, scene d'Europe" pozvani su Srećko Horvat,

Slobodan Snajder, Miljenko Jergović, Igor Stiks i Dubravka Ugrešić. Nakon rasprave predviđen je glazbeni i književni performans Darka Rundeka i Ivane Sajko.

Krleža i Držić

U Comédie-Française, počevši od 24. listopada, na rasporedu je ciklus javnog čitanja hrvatskih dramatičara. Svake će večeri francuski glumci čitati po jedno dramsko djelo: "Dunda Maroja" Marina Držića, "Gospo-

du Glembajeva" Miroslava Krleža te "Europa - monolog za majku Courage i njezinu djecu" Ivane Sajko.

Izdavači i predvoditelji

Urednici pet izdavačkih kuća, Frakture, Sandorfa, OceanMora, Kašmir prometa i Antibarbarusa, sudjelovat će na seminaru za izdavače 26. i 27. studenoga.

Dva mlada književna prevoditelja pozvana su na studijski boravak tijekom kojeg će deset tjedana, od 9. studenoga, raditi s francuskim prevoditeljima.

A 22. festival Est-Ouest, koji se održava u gradiću Die, bio je posvećen hrvatskim piscima kojih je gostovalo desetak. ● A. Piteša

SUVREMENI AUTORI

Melankoličan i poetski svijet videoumjetnika

Damir Očko, Kraljevstvo ghotisa, Palais de Tokyo, 17. 10. - 11. 2.

"Razmišljanje o vremenu kao o materijalu umjetnosti oduvijek je važno za moj rad", kaže Damir Očko, jedan od naših najvažnijih suvremenih videoumjetnika, koji će se predstaviti samostalnom izložbom Palais de Tokyo. Na izložbi će Očko pozivati posjetitelje da otkriju univerzum izložbenog prostora u kojije pozvan, a koji je kako kaže "melankoličan i poetski". Tekst, slika, poezijai video, crtezi muzika, dios u njegove kompleksneinstalacije. ●

BRONČANI ANTIČKI ATLETA

Nakon Firenze, kip se izlaže u Louvreu, najposjećenijem europskom muzeju

Apoksiomen, Louvre, 23. 11. - 25. 2.

Otkadaga je potkraj devedesetih krajotoka Vele Orjule slučajno otkrio belgijski ronilac Rene Wouters, brončani kip Apoksiomena ne prestaje intrigirati javnost. Kip je iz mora izvađen 1999. godine, a cijeli je događaj izranjanja bio pravi spektakl (izvlačen je s dubine od 45 metara). Nakon toga, uslijedili su višegodišnji kompleksni konzervatorski i restauratorski radovi, kao i de-salinizacija. I dok čeka na svoj smještaj, muzej u Malom Lošinju, gdje će se za kip atlete preurediti palača Kvarner, Apoksiomen će biti izložen u jednom od najpoznatijih muzeja svijeta, Louvreu, u jednoj od rotundi koje se nalaze u blizini ulaza. Louvre inače godišnje posjeti osam milijuna posjetitelja, što ga smješta u jedan od najposjećenijih muzeja svijeta i najposjećeniji europski muzej. Apoksiomenu ovo nije prvo gostovanje, bio je izložen i u Fienzi, u Palazzo Medici. ●

Kip je nastao između 100. i 20. godine pr. Kr.

ARHITEKT NIKOLA BAŠIĆ

Morske orgulje, Pozdrav Suncu... Bez njega Zadar ne bi bio isti

Nikola Bašić, 18. 12. - 3. 2. Cité de l'Architecture

Arhitekt Nikola Bašić uspješno rješava i najteže zadatke, kao što je oblikovanje suvremene sakralne arhitekture. Cité de l'Architecture održat će, uz izložbu, i predavanje na temu Jadrana. Autor koji je sa svojim Morskim orguljama i Pozdravom suncu te stambenim građevinama u obliku jedra preoblikovao zadarsku rivu,

ovako objašnjava svoj rad: "To što se desilo bilo je izvan svih mojih očekivanja. Stvorena su mjesta koja su se prometnula u suvremene gradske metafore i postala scenom za nove oblike društvenosti". Bašić je rođen na Murteru, a za sebe kaže da je njegova ljubav prema moru elementarna. 18. 12. sudjelovat će na konferenciji "Kultumi krajolik kao matrica", a s njim gostuju i umjetnik Slaven Tolj te pisac Predrag Matvejević. ●

Impresum:

Uprava društva EPH Media d.o.o. - Janko Goleš

Urednica priloga Patricia Kiš

Glavni urednik Jutarnjeg lista Mladen Pleše

Grafički urednik Igor Vugrinec

IZLOŽBA U GALERIJSKOM PROSTORU LIEU DU DESIGN

Kritički pristup i neukročena kreativnost BORISA BUCANA

PIŠU FLORENCE LAMBLIN I LAURENT DUTHEIL

Prvi put u Francuskoj predstavljaju se plakati Borisa Bućana, simbolične figure hrvatske grafičke umjetnosti. Na dva mjeseca predstaviti će se njegove "ulične slike", istinske ikone, stvarane između 1980-ih i 1990-ih.

'Zlatno doba'

Boris Bućana svojim kritičkim pristupom i neukročenom kreativnošću utjelovljuje to "zlatno doba" postera u političkom kontekstu epohe u kojoj komercijalni interesi i marketinški profesionalci svojom dominacijom nisu gušili taj način umjetničkog izražavanja.

Plakati Borisa Bućana su jedinstveni i svojstveni njegovoj umjetničkoj osobnosti. Bućana daje prvenstvo komunikaciji putem slike, prebacujući tekst na periferiju. Kazališna i glazbena djela za koja mu je povjereno stvaranje plakata, ne ilustrira doslovno.

On crpi iz vlastitog imaginarija, posuđuje znakove i izraze koji potječu iz različitih kultura te se, svojim pomaknutim slikama, ne boji skrenuti s puta.

Neočekivane veze

Evokativna moć njegovog rada snažno je izražena u samo-

nametnutoj disciplini, u strukturnoj organizaciji i formatu, u serijskoj logici koja stvara neočekivane veze među njegovim djelima.

Kroz izložbu plakata Borisa Bućana predstavljamo u Francuskoj opus umjetnika koji je uvijek radio u službi slobode izražavanja. ●